

## ТРАДИЦІЙНЕ ВЕСІЛЛЯ ПОВОРСКЛЯ СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ: ВІД СВАТАННЯ ДО НЕДІЛІ (с. Ямне Великописарівського району Сумської області)

Вікторія Гавриленко

УДК 392.5(477.52)“195”

У статті описано донедільний етап весільного дійства станом на середину ХХ ст. в с. Ямне Великописарівського району, що територіально належить до Сумського Поворскля. Окреслено особливості обрядових пісень, які виконувалися в суботу. Опис обряду здійснено за результатами польових досліджень, проведених протягом 2012–2016 років.

**Ключові слова:** «свайба», молоді, дружки, «молодячі» пісні, весільний наспів.

The wedding ritual till Sunday in Yamne village of Velyka Pysarivka district in the Mid-XXth century, which territorially belongs to the Sumy Over Vorskla Lands, is described in the article. The features of Saturday wedding songs are analyzed. The ceremony is depicted according to the results of folklore field investigations of 2012–2016.

**Keywords:** *svaiba* (wedding), newly married couple, bridesmaids, wedding songs, wedding chant.

Традиційне весілля належить до найкраще та найповніше збереженої частини автентичної сільської культури. Саме весільний обряд засвідчував перехід молодих людей на новий етап суспільного життя, надаючи їм відповідного соціального статусу. Імовірно, це й сприяло збереженню ключових моментів весільного обряду середини ХХ ст., зафіксованого в с. Ямне на Сумщині. Весільне дійство є досить складним та багатоетапним. Тому метою нашої статті є висвітлення приготувань до весілля та комплексу обрядів, які проводили у весільну суботу в с. Ямне станом на середину ХХ ст.

**Історична довідка.** Село Ямне розташоване на лівому березі річки Ворскла. Вище за течією на відстані 3 км знаходиться районний центр — смт Велика Писарівка. За однією з версій, назва села виникла через особливості рельєфу: якщо подивитися в бік с. Ямне з сусіднього села Вільне, то найбільш заселена частина, що мала назву Замок, розташована ніби в ямі. За іншою версією, назва походить від типу помешкань — «ям», тобто землянок, у яких жили перші поселенці с. Ямне.

Активне заселення території почалося з XVII ст. після будівництва Белгородської оборонної лінії, що була призначена для захисту від набігів кримських і ногайських татар. Село Ямне було засноване в 1678 році групою переселенців, яку очолював Василь Павлов.

Причиною переселення вони називали розорення кримськими і турецькими військами свого попереднього місця проживання. Протягом усього часу існування село не мало поміщика, його очолювали і порядкували в ньому отамани. На цю посаду призначали когось із місцевих «благодійних», полку начальства і заможних людей. Жителі с. Ямне були державними й вільними.

У середині XVIII ст. с. Ямне мало статус сотенної слободи Охтирського козацького полку, володіло власною печаткою з гербом. Останнім ямненським (у тогочасних документах — «ємненським») сотником у першій половині 1760-х років був Олексій Карпов. За даними 1779 року, Ямне — державна військова слобода Богодухівського повіту Харківського намісництва, де проживало 817 осіб (781 «військової обиватель» і 36 «власницьких підданих»); у слободі було «заборонено винокуріння та продаж вина» [3]. За статистичними даними 1864 року, Ямне — казенна слобода Богодухівського повіту Харківської губернії, у якій була 1 церква, налічувалося 427 дворів, мешкало 1316 осіб чоловічої статі і 1359 осіб жіночої статі.

Стан села на кінець XIX ст. коротко описано в «Енциклопедии Брокгауза и Ефрона» (1890–1907). В енциклопедії про слободу подано таку інформацію: «Ямная (Ямное, Ямна) — слоб. Харьковской губ., Богодухов-

ского у., при р. Ворскле, в 30 в. от уездн. г.; основ. в 1678 г. Жит. 4000; правосл. црк., лавки, ярмарка, торговля хлебом. Плодовое садоводство» [2].

У Другій світовій війні взяли участь близько 600 жителів села, з яких 242 полягло. Уродженцем с. Ямне є генерал-майор авіації, Герой Радянського Союзу І. О. Мусієнко. Село постраждало внаслідок геноциду українського народу, проведеного окупаційним урядом ССРСР, 1932–1933 та 1946–1947 років [3]. За даними місцевого історика Г. А. Кальченка, під час Голодомору 1932–1933 років загинуло 210 жителів села.

Сьогодні с. Ямне належить до процвітаючих сіл. Нині населення складає близько 1214 осіб. У селі працює агрофірма «Мрія», функціонують амбулаторія загальної практики сімейної медицини, загальноосвітня школа I–III ступенів, будинок культури, бібліотека, дитячий садок, поштове відділення, філія Великописарівської дитячої музичної школи.

**Особливості весільної обрядовості.** Давня форма святкування весілля побутувала в с. Ямне ще в 1950–1960-х роках. Для створення якомога детальнішого опису перебігу традиційного весілля у вказаному селі в середині ХХ ст., автором було проведено кілька фольклорно-етнографічних експедицій (протягом 2012–2016 рр.), під час яких записано низку відповідних пісень та інформацію про особливості обрядодій. Опис доповнено матеріалами фольклорних досліджень В. Дубравіна, який здійснював записи весільних пісень у с. Ямне в 1960-х роках, коли пам'ять про традиційне весілля була ще свіжою (збірник «Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон)» [1].

Обрядові весільні пісні с. Ямне за тематикою і структурою подібні до весільних пісень інших районів Сумщини, але мають і деякі локальні особливості. Тут сформувалися кілька типових наспівів, що на них виконувалася значна кількість текстів. Так, можна вирізнити дві ритуальні поспівки, на які накладаються здебільшого короткі тексти, призначені для супроводу конкретних обрядових дій. Ці на-

співи споріднені й мають варіантні відгалуження, що залежать від виконуваного тексту. Таких ритуальних пісень співали під час обходу родичів — запрошення їх на весілля, відвідин майбутньої свекрухи, викупування молодої, краєння короваю, пришивання квітки тощо.

Окремий типовий наспів склався для ліричних пісень. Він трапляється з варіантними видозмінами у творах, присвячених прощанню молодої з дівочим життям, відходу з рідної домівки, посаду. Інтонаційно близький, але досить самостійний ліричний наспів використовується в пісні, яку виконували, коли молода йшла селом збирати дружок і родичів. Наявність кількох типових наспівів характерна для весільної пісенності загалом. Відсутність «гуканок» — специфічних вигуків у кінці пісень чи строф — є характерною рисою весільних пісень Поворскля, зокрема й зразків із с. Ямне.

Щодо весільної термінології, то слід зазначити, що широковживаним є слово «свайба», тоді як «весілля» використовують рідко. Весільні пісні мають назву «молодячі», адже виконувалися вони для молодих — нареченого й нареченої — і присвячувалися саме їм.

Весільному гулянню передувало **сватання**. За давньою традицією, найчастіше сватання і весілля відбувалися в осінній період: «Після Покрови, сватали восени. Ну, а тоді ж договорилися після Покрови свайбу грати». Сватали дівчину приходили молодий, його батько й мати з хлібиною. Їх запрошували за стіл. Починалася розмова. Гості запитували: «Знаєте, чого ми прийшли? Шукати теличку». Господарі відповідали: «Нема у нас такої». — «Та може ж є?» — допитувалися гості. Так перемовляються, доки не скажуть: «Ану покажіть, хто у вас там». Тоді виводили дівчину, виносили хліб. Молода з матір'ю молодого обмінювалися хлібом. На знак згоди на шлюб молода мусила «вдарити три поклони» перед майбутньою свекрухою.

Часто на сватання, крім молодого і його батьків, запрошували двох старостів — одружених чоловіків. Або молодий міг іти свататися з батьками і старостою, який доводився

йому рідним дядьком. Алгоритичний зміст розмови про теличку часто варіювався, але зберігалася його суть. Між старостами і батьками дівчини відбувався приблизно такий діалог: «Нас направлено, що у вас теличка тут, а в нас теличка утекла. Не бачили телички?» — «Та хтозна». — «А ми прийшли по теличку».

Після цього починали торгуватися: «А тоді торгуються, торгуються та і вискажуть, що теличка дома. Ну, а як дома, то зразу хліб міняють за столом навперехрестя». Вважалося, що уже в день сватання дівчина повинна назвати майбутню свекруху матір'ю. Інформанти пригадують: «І раніше так було казали, як прийдуть старости сватати, так щоб невістка зразу назвала свекруху матір'ю», — бо пізніше їй складно буде це зробити.

Після вдалого сватання (а вдалим воно було майже завжди, адже хлопець з дівчиною домовлялися заздалегідь) вирішували, коли «свайбу грати».

У **п'ятницю** пекли коровай і шишки. Головний обрядовий хліб був обов'язковим атрибутом весільного столу, адже його розподілення між гостями залишалося важливим елементом святкового дійства в середині ХХ ст.

Наші інформанти розповідають про весілля саме з погляду молодої або дружок, які не були причетні до випікання короваю. Оповідачки зазначали: «Коровай печуть, шишки печуть, і то не моє діло. Там вони — баби старенькі — усе робили, і коровай уряжений». Пекли коровай, сажали в піч і співали:

Наша піч гигоче —  
Короваю хоче.  
І ще гиготатиме —  
Короваю хотітиме.

Весільний хліб обов'язково мав бути красивим. Для цього «кістом виділювали там візерунки, а по боках — квіточки, і посередині». На спечений коровай клали барвінок, а поверх — калину.

Для приготування святкового столу запрошували найбільш здібних до цього жінок: «Гукали ж, у нас дві. Вони ж шишки ліпили у п'ятницю,

а в суботу це вже вони варили». Традиційно для весільного частування готували такі страви: борщ, пироги, каша, тушкована картопля, кисіль, квашена капуста, засолені або свіжі огірки й помідори, квасоля, холодець, домашня ковбаса, «колоски» (на гілочку густо по колу згори вниз прив'язували вишні). Приготування «колосків» доручалося дітям і родичам. Щедрість частування залежала від заможності родини.

У традиційному весіллі, яке побутувало в середині ХХ ст. в с. Ямне, оповідачі першим весільним днем називали суботу.

У **суботу** вранці наряджали наречену. У 1961 році молода була вбрана так: рясна спідниця червоного, зеленого, синього чи вишневого кольору з вишитою внизу смугою (крупні квіти, виконані тамбурним швом), вишитий фартух, жакет, багато намиста з дутого скла і низка з «копійками», восковий вінок (виготовлявся у Великій Писарівці). Поверх спідниці її обов'язково підперезували королевецьким рушником. Про нього розказували місцеві жительки: «Звався “королевський рушник”, тканий він, не рукою вишитий, а тканий».

Окремої уваги заслуговує весільний вінок нареченої середині ХХ ст. Саме тоді в моді були штучні високі вінки, виготовлені з паперу і воску. Квіти розташовувалися по всьому вінку, «округи». Надівали цей головний убір, як шапку. Ззаду кріпилися кісники. Нижній ряд квіток міг бути червоного, жовтого кольорів, до них додавали білі воскові «брунечки», а вгорі — зелене листя. Вінок купував молодий у подарунок своїй нареченій. Його можна було перекупити в людини, яка вже відбула весілля, а потім перепродати ще комусь. Такий вінок був обов'язковим елементом весільного вбрання слобожанської молодої в середині ХХ ст.: «В такі года, як ми, ішли в квітках, усі в квітках». Цей головний убір виглядав пишно й вишукано, очевидно, що майстри намагалися виготовити якнайприродніший святковий вінок, використовуючи штучні матеріали.

Після вбрання молода зі старшою дружкою збирала по селу подруг: «Та — там живе подруга, та — там живе». Зайшовши в хату до

## З експедиційних досліджень

дівчини, молода просила її батьків: «Пускайте свою доню до мене в дружки». Або так: «Просив батько, просила мати, і я прошу: пускайте Галю в дружки до мене». Таким чином молода збирала від семи до десяти дружок, разом з якими обходила своїх родичів. Існувало кілька форм звертання із запрошенням на весілля:

«Просив батько, просила мати, і я прошу: приходьте до нас на весілля, на свайбу»; «Кликав батько, кликала мати, щоб прийшли до нас на весілля»; «Просив батько й мати, й я прошу: приходьте до мене на чарку».

По вулиці молода йшла попереду, а дівчата-дружки — ззаду, співаючи:

**♩ = 160**

Ко - ле - сом ко - ле - сом со - неч - ко вго - ру йде.  
 Ко - ле - сом ко - ле - сом со - неч - ко вго - ру йде.  
 Дів - ка Ган - ноч - ка по - дру - жеч - ки йде.  
 Дів - ка Ган - ноч - ка по - дру - жеч - ки йде

Колесом, колесом  
Сонечко вгору йде. (2)

Дівка Ганночка  
По дружечки йде. (2)

Своєму батеньку  
День добрий дає. (2)

Цей день на весь день  
Ще й до вечіра. (2)

Якщо довго не відчиняли, співали так:

**♩ = 180**

Ой по-ки ми тут сто-я - ти - мим? Ой по-ки ми тут сто-я - ти-мим,  
 си-ру зем-лю та топ-та - ти[мим]? Си-ру зем - лю\_ та топ-та - ти - мим,  
 ніж ка ми чо - бі точ - ка - ми, зо - ло - ти - ми під - кі - воч - ка[ми]?

Ой поки ми тут стоятимим?  
 Ой поки ми тут стоятимим,  
 Сиру землю та топтати[мим]?  
 Сиру землю та топтатимим  
 Ніжками, чобіточками,  
 Золотими підківочками?

Ідучи вулицею, наречена мусила поклонитися всім, кого зустрине.

Увечері того ж дня молода разом з друзками йшла до майбутньої свекрухи. Під час цих відвідин мати молодого могла перевіряти майбутню невістку на хазайновитість. Про це оповідачки розказували так: «Веде дружок до свекрухи. І перво-наперво дивиться, чи віник не положений на дверіх. Як віник положений,

так яка переступе й піде, кажуть: “Ой, лінива дуже буде нівеста”. А як яка, як дасть суп’ятка, так він летить аж отуди в угол. “Оце, — кажуть, — молодець, оце бойка дівка, не полінилася, суп’ятка як зарядила”».

«Оце родичів обійшли, йдемо до молодого на вечерю. Одкриває свекруха, і тут людей повно. Ну і кладуть віник на порозі: чи молода не роззявкувата буде. Як роззявкувата — переступе й не баче віника, а як яка ж дивиться (яка ж хазяйка буде), поверне той віник геть — і сама зайшла». Майбутня свекруха благословляла молодих хлібиною, пригощала дружок — давала кожній по чарці і по шишці. Ці гостини відображені в такій пісні:

*♩ = 176*

Бу-ли ми в свек ру - хи, Бу-ли ми в свек-ру-хи та ї - ли пам-пу-хи

по сто - лу ка - ча ли й у мед у - мо - ча[ли].

Хоч во - ни яш - нень - кі, так за - те смач- нень[кі].

Були ми в свекрухи,  
 Були ми в свекрухи  
 Та їли пампухи,  
 По столу качали  
 Й у мед умочали.  
 Хоч вони яшенькі,  
 Так зате смачненькі.  
 (Хоч вони яшненькі,  
 Так зате смачненькі.  
 Хоч вони пісненькі,  
 Так зате смачненькі).

Після цього дружки проводжали наречену додому і самі розходилися до наступного дня. У деяких випадках молода після цих відвідин йшла ночувати до старшої дружки. Можливо,

такий звичай є далеким відлунням дівич-вечора, оскільки місцеві жительки, які дружкували або виходили заміж в середині ХХ ст., не віділяли в суботньому дні дівич-вечора як окремий захід. Відсутні були й обряди завивання гільця та вінкоплетин.

Проте функція суботнього дня як прощального, останнього перед від'їздом дівчини з рідного дому, безперечно, зберігалася. Традиційно саме в цей день наречена починала прощатися з дівочим дозвіллям та подругами. Відповідно, тематика пісень пов'язана з журбою молоді за рідною домівкою, необхідністю звикати до нової рідні тощо.

Під час весільного святкування середини ХХ ст. журливі «молодячі» пісні, що ви-

## З експедиційних досліджень

ражають смуток нареченої через прощання зі звичним життєвим укладом, виконували як у суботу, так і в неділю. Неминучість переходу

молодої в іншу родину, невідворотність розлуки з рідним домом, від якої не міг врятувати навіть батько, символічно відображені в такій пісні:

$\text{♩} = 180$

1) Шо в су-бо - тонь - ку - ра - но      Шо в су-бо - тонь - ку ра - но

си - ньо - є та мо - ре гра[ло]

2) Си - ньо - є - та мо - ре - гра - ло.      си-ньо-є та мо-ре гра-ло,

там Ган - ноч - ка та во - ду бра[ла].<sup>(•)</sup>

3) Там Ган - ноч - ка - та во - ду - бра - ла.

Там Ган-ноч-ка та во-ду бра-ла, а бе-ру-чи та по-то - па[ла].<sup>(•)</sup>

1. Шо в суботоньку рано  
Синьое та море грало.

(2)

5. На батенька гукала,  
Як батенько та до бережечка.

(2)

2. Синьое та море грало,  
Там Ганночка та воду брала.

(2)

6. Як батенько та до бережечка,  
Нема човна, ні веселечка.

(2)

3. Там Ганночка та воду брала,  
А беручи та потопала.

(2)

7. Нема човна, ні веселечка,  
Не втішила мого сердечка<sup>1</sup>.

(2)

4. А беручи та потопала,  
На батенька гукала.

(2)

Ця пісня побутувала і в іншому варіанті:

$\text{♩} = 180$

1) Шо в су бо-тонь-ку ра - но.      шо в су-бо - тонь - ку ра - но

ти - хо - є та мо - ре - гра[ло].

3

2) Ти хо - є та мо - ре - гра - ло. Ти-хо-є та мо-ре гра-ло,

4

там Ган - ноч - ка та во - ду бра[ла].

3) Там Ган - ноч - ка та во - ду - бра - ла.

там Ган-ноч-ка та во-ду бра-ла, 1) бе-ру-ю-чи та по-го-па[ла].

Текст цього варіанта суттєво не відрізняється від попереднього, крім сьомого куплету:

7. Нема човна, ні веселечка, (2)  
Та все вода (хвиля) позаносила <sup>2</sup>.

Дещо відособленою за мелодикою і ритмічною структурою є пісня про те, що молодій шкода покидати рідну батьківську домівку. Вона поєднує в собі рубатність, журливу наспівність з речитативними вкрапленнями:

$\text{♩} = 150$  *Parlando rubato* 1)

А сі-неч-ки мо-ї, воз-руб-ле-но-ї, бу-де-те не ме-те-ні (гі).

Сі-неч - ки мо - ї, воз-руб-ле-но-ї, бу - де-те не ме-те[ні].

А сінечки мої, возрубленої,  
Будете неметені.  
Сінечки мої, возрубленої,  
Будете немете[ні].

А в свекорка мого — з лози плетені,  
Будуть щодня метені.  
В свекорка мого — з лози плетені,  
Будуть щодня мете[ні].

У суботу та неділю співали сумних пісень про звикання до свекра і свекрухи:

$\text{♩} = 180$  *Parlando rubato*

Су - бо - тонь-ка - не - ді - ле - ні - ка як о - дин - день,

## З експедиційних досліджень

су-му-ва-ла та Ган-ноч - ка у - весь - ти ж - день.

Су-му - ва - ла та Ган - ноч - ка у-весь-ти - ждень.

Ой як ми-ні су-му-ва - ти (ти) пи-ри - ста - ти?

Суботонька-неділенька, як один день,  
Сумувала та Ганночка увесь тиждень.  
Сумувала та Ганночка увесь тиждень.  
Ой як ме<sup>ні</sup> сумувати пристати?

Ой як ме<sup>ні</sup> сумувати пристати?  
Ой як мені до свекорка привикати?

Ця пісня, зафіксована автором у 2014 році, очевидно, є варіантом записаного В. Дубравіним зразка:

Зворушливо  $\text{♩} = 102$

Су-бо-тонь - ка, не-ді-лень - ка, як о-дин день,

су-му-ва-ла та Ма-рій-ка у - весь ти ж - день.

Суботонька, неділенька, як один день,  
Сумувала та Марійка увесь тиждень.  
Сумувала та Марійка увесь тиждень.  
— А як мені сумувати перестати?  
Ой як мені сумувати перестати,  
Ой як мені та батенька забувати?  
Ой як мені та батенька забувати,

Ой як мені до свекорка привикати?  
Ой як мені до свекорка привикати?  
Ой батенька не забуду, не забуду.  
Ой рідного не забуду, не забуду.  
До свекорка, до свекорка не привикну

[1, с. 229–230].

Характерною для ліричних пісень є тема відносин з лихою свекрухою:

$\text{♩} = 160$

Да-єш ме-не, мій ба - тень - ку (гу), мо-ло - ду - ю, -



*з прискоренням*

ку - пи ме - ні зо - зу - лень - ку (гу) лу - го - ву - ю.

— Даєш мене, мій батеньку, молодую,  
Купи мені зозуленьку луговую.

Купи мені зозуленьку луговую  
Та посади й у кімнаті край кроваті.

Вона буде та раненько тай кувати,  
Мене буде, молодую, пробуждати.

— Нашо тобі, моя донька, зозуленька?  
Єсть у тебе, донько моя, свекрушенька.

Єсть у тебе, донько моя, свекрушенька.  
Вона сама рано встане, тебе збуде.

Вона сама рано встане, тебе збуде,  
Сама піде до сусіди та й обсуде.

Сама піде до сусіди тай обсуде —  
Ліниве, дрімливе чужее дитя.

— Сусідоньки, голубоньки, не йміт віри,  
Наносила я водиці при зірниці.

Наносила я водиці при зірниці,  
Насіяла я мукиці при світлиці.

Насіяла я мукиці при світлиці,  
Розчесала русу косу ще й зовиці.

У весільній обрядовості особливу функцію виконували батьки, благословляючи молодих на щасливе подружнє життя. Жалібними були сирітські весільні пісні — «такі пісні, шо молода плаче». Якщо дівчина не мала батька, співали:

*♩ = 150 Рубато*

Ой хо - ди - да та Ган - ноч - ка (га) по кру-тій го - рі,  
на - ба - чи - ла се - ле - зе - ня (га) на бис - трій-во - ді.

Ой ходила та Ганночка  
По крутій горі.  
Набачила селезеня  
На бистрій воді.

Набачила селезеня  
На бистрій воді.

— Пливи, пливи, селезеню,  
Бистро по воді.

Пливи, пливи, селезеню,  
Бистро по воді.

Прибуди, прилинь, мій батеньку,  
Тепера к мені.

Прибуди, прилинь, мій батеньку,  
Тепера к мені.  
Ой дай мені порадоньку,  
Бідній сироті.

Ой дай мені порадоньку,  
Бідній сироті.

— Ой рад би я, донько моя,  
Прибути к тобі.

Ой рад би я, донько моя,  
Прибути к тобі.

Насипано на руки мої  
Сирої землі.

Насипано на руки мої  
Сирої землі,  
Стулилися карі очі —  
Ни гляну тобі.

«А як матері нема, так ото “утку набачила», — зазначили оповідачки. Варіант тексту пісні для молодої, у якої не було матері, подає В. Дубравін:

Ой ходила та Ганночка  
По крутій горі,  
Набачила сіру утку  
На бистрій воді.

Набачила сіру утку  
На бистрій воді:  
— Пливи, пливи, сіра утка,  
Тихо по воді.

Пливи, пливи, сіра утка,  
Тихо по воді,  
Прибудь, прилинь, моя ненько,  
Тепера к мені.

Прибудь, прилинь, моя ненько,  
Тепера к мені.

Ой дай мені порадоньку,  
Бідній сироті [1, с. 252—253].

За відсутності когось із батьків, їхню функцію брали на себе родичі. Замість рідної матері мала право благословити тітка або хрещена мати. Якщо не було батька, — «наймали, був чоловік такий за батька. А брали вже батькового брата [дядька молодої. — В. Г.]». Молода-сирота, запрошуючи в суботу родичів на весілля, також ходила з друзками на могилу батька чи матері, щоб попрощатися.

Таким чином, традиційна весільна обрядовість Поворскля середини ХХ ст., розглянута на прикладі с. Ямне (Великописарівського р-ну Сумської обл.), мала низку особливостей. Важливим було дотримання обрядів під час виготовлення короваю та шишок, вбирання нареченої, запрошення родичів на весілля, відвідин майбутньої свекрухи. У суботу виконували здебільшого короткі весільні пісні, за змістом тексту прив'язані до конкретних подій цього дня. Журливих пісень могли співати як в суботу, так і в неділю.

### Примітки

<sup>1</sup> Заспіви 3–7 куплетів виконуються однаково.

<sup>2</sup> У цьому варіанті замість «беручи» співається «беруючи», заспіви 3–7 куплетів виконуються однаково.

### Джерела та література

1. Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон) / фольклор. записи та упоряд. В. В. Дубравіна. — Суми : Університетська книга, 2005. — 446 с.
2. Энциклопедия Брокгауза и Ефрона [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://enc-dic.com/word/jA/Jamnaja-5650.html>.
3. Ямне [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Ямне\\_\(Великописарівський\\_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ямне_(Великописарівський_район)).

### Список інформантів

1. Доценко Марія Андріївна, 1941 р. н. Записала В. Гавриленко 3 листопада 2012 р., 7 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.
2. Спанчинцева Ганна Костянтинівна, 1933 р. н. Записала В. Гавриленко 3 листопада

2012 р., 7 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

3. Кальченко Тетяна Гаврилівна, 1935 р. н. Записала В. Гавриленко 3 листопада 2012 р., 15 січня 2013 р., 13 січня 2015 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.



Іл. 1 (а, б). Традиційне  
вбрання молодії: сорочка,  
вишита тамбурним швом;  
спідниця з вишитою  
лиштвою; крелевецький  
тканий рушник



Іл. 2. Молоді Василь та Марія Гавриленки.  
1954 р.



Іл. 3. Молоді Іван та Марія Гавриленки.  
1961 р.

Іл. 1–3 – с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

4. Кальченко Уляна Василівна, 1932 р. н. Записала В. Гавриленко 15 січня 2013 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

5. Мироненко Федора Гнатівна, 1929 р. н. Записала В. Гавриленко 15 липня 2014 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

6. Яковенко Марія Сергіївна, 1937 р. н. Записала В. Гавриленко 15 липня 2014 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

7. Гавриленко Марія Кирилівна, 1945 р. н. Записала В. Гавриленко 13 січня 2015 р., 6 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

8. Кальченко Євгенія Антонівна, 1935 р. н. Записала В. Гавриленко 7 березня 2016 р. в с. Ямне Великописарівського р-ну Сумської обл.

## Summary

*Introduction.* Traditional wedding ritual of Sumy Over Vorskla Lands is considered by way of example of Yamne village, Velyka Pysarivka district. The investigation is aimed to explain the preparatory stage and Saturday wedding rituals in Yamne village according to the mid-XXth century.

*Results.* The article is based on the materials of folklore expeditions, carried out by the authoress in 2012–2016 in the indicated village. First of all, the specific features of wedding songs are distinguished. Thus, two types of ritual chants have been detected. Such chants are used to present short lyrics related to concrete situations: invitation to the wedding, visit to the mother-in-law, the bride redemption, bridecake cutting, flower sewing, etc. Other typical chant has been used in lyrical wedding songs devoted to the bride farewell with the maiden life, breaking away the native house, *posad* ritual. The absence of specific exclamations (*hukanki*) in the ends of verses is a typical feature over Vorskla lands wedding songs.

The next part of the article is the description of the matchmaking. It is the indispensable pre-wedding event in a specific form of bargaining between bridegroom parents or matchmakers with bride parents. Traditionally the matchmaking and wedding are celebrated in the autumn.

Friday in pre-wedding preparation is devoted to the baking of the main ritual bread called *korovai* and *shyshky*. General inclination to charge married and happy women with this task is also fixed in Yamne village.

As it is emphasized in the article, Saturday is supposed to be the first wedding day in the village. It is saturated enough and a chain of compulsory actions is expected. In the morning the bride is overdressed in the traditional clothes, including wide skirt, embroidered shirt, jacket, Krolevets woven rushnyk, lots of necklaces and splendid wreath with the ribbons. The bride and the main bridesmaid visit their girlfriends and invite them to be bridesmaids. All together invite relatives. The bride says special words: *My father and mother have invited you and I also want you to come to my wedding ceremony*. Appropriate songs are sung.

On Saturday in the evening the bride and her bridesmaids visit mother-in-law to have supper at the bridegroom. The mother-in-law has to bless bride and bridegroom with a bread and give goblet and *shyshka* for bridesmaids. Then the bride is followed home or she can sleep at the main bridesmaid house.

The final part of the article is devoted to the description and analysis of sad wedding songs. They are called *molodiachi* in local tradition as they are sung for bride and bridegroom. Such songs are about the girl sorrow for her home, necessity to get used to new relatives, relationship with mother-in-law and so on. Music transcription of fixed examples is given to depict the melodic features of traditional wedding songs of Yamne village.

*Conclusion.* The description of matchmaking, preparatory stage and Saturday as the first wedding day is a result of investigation. Sequence of actions and the examples of appropriate songs are presented according to the custom of Yamne wedding in the mid-XXth century.

**Keywords:** *svaiba* (wedding), newly married couple, bridesmaids, wedding songs, wedding chant.

*Продовження див. у наступному числі часопису*